

Eesti Looduskaitse Seltsi

infokiri nr 1/2022

VEEBRUAR 2022

Esimehe veerg

2022. aasta algas Eesti Looduskaitse Seltsile uutes tööruumides Tallinnas Kari tänaval. Keerukad omandi- ja rendiküsimused Koidu tänava maja ümber said lõpuks lahenduse. Igasugune kolimine, seltsi ajaloo juba teine, on üheltpoolt laastav, pingeid tekitav, väsitav; teisalt võib see olla puhastav, korda loov, lähe uuteks arenguteks. Tänu Tiiule ja mitmele aktiivsele seltsi liikmele on selts kolimisest ehk rohkem võitnud kui kaotanud.

Seltsi esimehena on mul heameel tõdeda, et vaatamata koroonast põhjustatud pikaajalistele piirangutele, takistustele ja üha süvenevale vaimsele väsimusele ühiskonnas on Piusal valitud juhatus hästi tööle hakanud.

Mitmed seltsi viimase aja tegemised, juhatuse algatused, osakondade üritused leiavad kajastust käesolevas infokirjas. Pean väga oluliseks kolme olulist algatust või aspekti seltsi viimase poole aasta tegemistest.

Igal toimival ja tulevikku vaataval organisatsioonil peab olema toimiv strateegia ja tegevuskava. Seltsi juhatus on moodustanud strateegiatöimeeskonna, kes on alustanud strateegia algversiooni koostamist. Järgneval poolel aastal kaasatakse strateegilise dokumendi koostamisse kõik seltsi osakonnad, et ühiselt kokku leppida seltsi missioon, visioon, tugevused, arenguvõimalused, vajalikud tegevused

sed järgmiseks dekaadiks. Seltsi põhiväärtused, nagu avatus, usaldusväärsus, rahvuskultuuri säilimise väärtustamine ja järjepidevuse toetamine ei ole 55 tegevusaasta jooksul palju muutunud.

Jätakuvalt on ELKS-i kui klassikalise üleriigilise kodanike loodushoiuühenduse üheks peamiseks fookuseks Eestimaa looduse hoid, aidata looduskaitsealase haridustöö ja ökoloogilise maailmavaate kaudu kaasa ühiskonna ja looduse vaheliste probleemide lähendamisele. Strateegia peab andma suuna ja tegevused, kuidas kiirelt muutuv maailmas olla tõhus, toimiv, jätkusuutlik nii organisatsioonina kui ka loodushoiu tegevustes Eestis ja rahvusvahelisel tasandil. Strateegia koostamisse ootan kõikide liikmete panust! Vaid koos mõeldes, arutades ja vaieldes saame hea strateegia.

Teiseks teeb rõõmu seltsi suurem aktiivsus ühiskonnas ja suurenev nähtavus meedias viimastel kuudel. Selts organisatsioonina ja paljud liikmed osalesid avaliku pöördumise „Eestimaa randade ja kallaste kaitseks“ koostamisel ja levitamisel. Andsime olulise panuse tagurliku looduskaitsealase eelnõu tagasilükkamisele riigikogus. Oleme toetanud Sörve kaitseala moodustamist Harku vallas ja esinenud sellel teemal riigikogu keskkonna-

komisjonis. Tartu osakond eesotsas Irja Alakiviga on korraldanud mitmeid üritusi Tartu Sanatooriumi pargi kaitse alla võtmiseks. Seltsi esindajad on aktiivselt osalenud riiklike strateegiliste arengudokumentide (MAK, KEVAD jt) koostamises ning sellekohaste komisjonide töös. Selts on olnud aktiivne ja nähtav.

Kolmandaks: seltsi osakondade tegevused moodustavad olulise osa infokirjast. Seda on rõõmustavalt palju. Seltsi nähtavus ja mõjukus ühiskonnas sõltuvad eelkõige seltsi liikmete ja osakondade aktiivsusest. Selts, see olemegi kõik meie: liikmed, osakonnad ja juhatus. Koos tegutsedes suudame teha palju ja aidata kaasa Eesti looduse hoidmisele.

Suurim tänu Raulile, kes algatas seltsi infokirja taasilmumise. Seltsi viimane varasem sõnum ilmus minu teada 1992. aastal. Sellele kirjutas eessõna Jaan Eilart, kes rõõmustas, et saame esimest korda avastada ja vabalt nautida Eesti rannikut. Kolm aastakümnet hiljem on rannikud jälle päevakajalised, kuid hoopis teises võtmes.

*See on meie kodutänav. Värava taga on tee. Tee taga on puud. Need on meie kõige paremad ronimispuud.
Autor: Pääsu Parrest, Sõrvemaa*

Olulised kuupäevad

15. märts – seltsi aastakonverents Tallinnas

30.–31. juuli – seltsi kokkutulek Jõulumäel

Info juhatuse koosolekutelt

Juhatus 14. detsembri 2021 koosolek toimus esimest korda seltsi uutes ruumides Kari tn 13. Räägiti strateegiatoimkonna tegevusest ja otsustati kiita heaks taotluse esitamise SA Kodanikuühiskonna Sihtkapitali poolt välja kuulutatud Vabaühenduste arenguhüpet ettevalmistavasse taotlusvooru, et toetada seltsi arengustrateegia 2030 väljatöötamist ja liikmete kaasamist. Otsustati moodustada kommunikatsioonitoimkond, mille esmaseks eesmärgiks on seltsi liikmete teavitamine ja kaasamine seltsi tegevustesse ja toimkondadesse, et pakkuda kõigile liikmetele ja osakondadele tuntavat tuge loodushoiu, looduskaitse ja loodushariduse teemades. Arutati ka seltsi toetust päevakajalistele looduskaitseküsimustele (Sanatooriumi park, Sõrve kaitseala, looduskaitseeadus). ELKS-i kokkutulek toimub 30.–31. juulil Jõulumäel. Kuna kongressil vastu võetud põhikirja uuendused näevad ette, et iga liige kuulub mingisse osakonda, siis ärgitatakse liikmeid valima endale sobiv osakond. Osakondade 2022. aasta tööplaane oodatakse 1. märtsiks.

Juhatus 18. jaanuari 2022 koosolekul otsustati, et seltsi aastakonverents toimub Tallinnas 15. märtsil; teemaks on rannikud ja kaldaalad. Juhatus arutas ka Alutaguse rahvusparki ja Sõrve kaitseala looduskaitseküsimusi ning seltsi kokkutuleku esialgset päevakava ja külastatavaid kohti. Otsustati liituda avaliku pöördumisega Eestimaa randade ja kallaste kaitseks ([vt teksti siit](#)), milles leidsime, et seaduseelnõu 483SE tuleks tagasi lükata, ning avalike seisukohtadega metsanduse arengukava MAK 2030 kavandile ([vt teksti siit](#)), milles juhtisime tähelepanu, et MAK2030 eelnõu ei vasta metsade säästliku majandamise tingimustele ja sellest juhendumine tooks kaasa Eesti metsade ja nende ökosüsteemide seisundi vältimatu halvenemise. Seltsi sisekommunikatsiooni

parendamiseks otsustati, et seltsi liikmetele ja teistele huvilistele hakatakse edaspidi koostama ja saatma vaba sagedusega infokirja, milles kajastatakse olulisemaid seltsiga seotud teemasid. Juhatuse iga koosoleku järel koostatakse protokollile

tuginedes memo, mis saadetakse täiskogule ja mida võib osakondades edastada seltsi liikmetele. Laialdasemat arutelu vajavate teemade puhul saadetakse info kavandatava arutelu kohta täiskogu liikmetele arvamuse avaldamiseks enne juhatuse koosolekut.

Päevakajaline: Vabadus või võim

Vabadus on habras. See on nii iseenesest-mõistetav meile kõigile ega saa kuhugi kaduda. Kuid kui see on kadunud, saame tunda paratamatult kibedat valu selle tagajärjel tekkinud pöördumatute kaotuste üle.

Praegune 200 (100) meetri ehituskeeluvöönd on kehtestatud eelkõige INIMESE enda ja tema vara kaitseks, aidates loodusjõudude põhjustatud õnnetusi vältida. Miks ehitada maja mere äärel, kus seda ähvardavad tormid, üleujutused ja rüüsiää? Meie eelnevad põlved ei ehitanud merele nii lähedale. Neil oli tarkust. Sinna tuli minna popsidel, kellele viljakandvat maad ei jagunud. Nüüd ihkavad mere äärde ehitada hingelt popsid, kes tahavad lutsu visata oma kodutrepilt ja tunnevad end rikkana, olles jalgupidi vees. Kaotades loodusliku puhverala, mis on inimese vara siiani loodusjõudude eest kaitsenud, riskime kõik ühiste kulude katmisega, kui looduslikud protsessid on vee äärde ehitanud kodanike varale kallale kippunud. Praegune ehituskeeluvöönd on kui puhver, mis kaitseb inimeste eluasemeid nii loomulike rannikuprotsesside põhjustatud muutuste kui ka äärmuslike ilmaolude ja veetaseme kõikumise eest.

Ohessaare, Sõrvemaa. Foto: Mari Lepik

200 meetrit ei ole ju merest liiga kaugel. Samas aitab see mereäärset loodust säästa. Meil on avatud rannajoon, mis on elupaigaks taimekooslustele ja lindudele, loomadele, roomajatele, putukatele. Oleks hirmus, kui iga maaomanik tarastaks oma maasiilu mereni välja. Kallasrajale pääs on küll vaba, kuid kuidas sa pääsed kallasrajale, kui ees on aed ja silt „Eramaa“? Isegi siis, kui tee pole otseselt tõkestatud, sinna ju naljalt ikkagi ei kipu. Seda enam siis, kui näed, et tegemist on teise inimese hoolitsetud muru ja lillepeenardega koduõuega, kus territooriumi valvab perele truu valvekoer, ning maja asub merest vaid paarikümne meetri kaugusel. Siis on selge, et võõras ei ole sinna teretunud.

Looduskaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu vastuvõtmisel on kasusaajateks väga vähesed – kasu saavad randade ja veekogude ääres maid omavad suurte maaüksuste omanikud, kellele luuakse soodsamate tingimustega ehitamise võimalused, tehes seeläbi vaesemaks kogu ülejäänud Eesti elanikkond. Ranna ja veekogu äärde on saanud ehitada ka käesoleva seaduse baasil, ainult on vaja olnud taotleda ministrilt eriluba.

Ohessaare, Sõrvemaa. Foto: Mari Lepik

Kas selline täis ehitatud, tarastatud randadega Eesti, suletud ja ebasõbralik ning üksnes raha hindav Eesti, on tõesti see, mida tahame? Kui on langenud meie esivanemate hiepaigad ja kuivanud pühad allikad, kui linnul ei ole kohta pesa teha ja loomal ei ole võimalik oma järglased suureks kasvatada? Kuhu me veel peame taganema oma liberaalsusega ja eraomandi puutumatusena?

Meie saari külastavad turistid hindavad väga meie vaba rannajoont. Seda tulevad nad meie juurde otsima ja nautima. Korduvalt on nende poolt tulnud hoitav palve: ärge tehke samu vigu, mida nende kodumaal on tehtud ja hoidke seda, mida kogu maailm on juba kaotanud – vabadust minna vaba mere äärde.

President Lennart Merd parafraaseerides: maa, mis avaneb merele, ei saa olla väike. Kahjuks kipuvad inimesed millegi väärtusest aru saama alles siis, kui on selle kaotanud. Meie loodus ja mereäärsed kaunid alad on unikaalsed. Hoidkem siis seda ilu, et see kehtaks ka meie lastele ja lastelastele.

Reet Viira, ELKS-i juhatuse liige

483 SE

Riigikogu keskkonnakomisjon saatis 11. jaanuaril 2022 suurde saali esimesele lugemisele looduskaitse seaduse ja sellega seotud seaduste muutmise eelnõu 483 SE.

Eesti Keskkonnaühenduste Koda, Eestimaa Looduse Fond, Eesti Looduseuurijate Selts, Eesti Looduskaitse Selts, Pärändkoosluste Kaitse Ühing ja Eesti akadeemiliste ringkondade esindajad pidasid eelnõuga 483 SE kavandatud muudatusi loodust kahjustavaks ja leidsid, et nende rakendamisel halveneb aja jooksul pöördumatult ka inimeste heaolu Eestis. Eelnimetatud ühenduste eestvedamisel ja paljude Eestimaa inimeste toetusel tehti ettepanek eelnõu tagasi lükata. Survestamine aitas, eelnõu hääletati riigikogus 26. jaanuaril maha.

Eelnõuga plaaniti ehituskeeluvööndi ulatust rannas ja siseveekogude kallastel vähendada kuni kümme korda, avades seeläbi võimaluse vahetult veekogu äärde ehitamiseks ning muudeks suure inimõjuga tegevusteks. Eelnõu potentsiaalne negatiivne mõju Eesti maastikele, taimestikule, loomastikule ja inimestele endile oleks olnud väga suur ning kahjuks ka pöördumatu.

Miks on ranna- ja kaldavööndi kaitse vajalik? Esiteks, kõikide veekogude kallastel kulgevad loomade rajad, millest mõned on ka inimeste kasutuses. Mererannad ja siseveekogude kaldaalad on koridorideks, mida mööda saab elustik liikuda ühelt rohevõrgustiku tuumikalalt teisele, need koridorid seovad rohealad ühtseks tervikuks. Seejuures on suurulukitele oluline, et looduslike taimekoosluste vöönd oleks vähemalt 200 m laiune ning piirdeaedadest ja ehitistest liigendamata. Seadusemuudatusega planeeritud 20 m laiune kaldavöönd (kus saaks oma aia ja puhkenurga sisse seada) ei taga loomadele vaba läbipääsu ning ka inimesed ei soovi võõrasse hoovi tungida.

Teiseks, paljudele meie taime- ja loomaliikidele on ranniku- ja kaldaalad asendamatuks või oluliseks elupaigaks. Ka kümme aastat tagasi avaldasid arendajad survet vähendada veekogude äärset ehituskeeluvööndit. Loodusteadlastelt telliti „Ekspertarvamus randade ja kallaste kaitse ning ehituskeelu- ja piiranguvööndite kohta“ (https://media.voog.com/0000/0042/0647/files/T%C3%9C_Ekspertarvamus%20ministeeriumile_2_011.pdf), kus loetletakse 64 taime-, 63 linnu- ja kolm kahepaiksete liiki, kelle säilimiseks meie looduses on rannikupiirkond otsustava tähtsusega elupaik. On kerge ette kujutada, et näiteks väikesaarte randadesse ehitamisel ja seal tegutsemisel häirivad inimene ja ta lemmikud mere- ja rannaniitude lindude pesitsemist. Lisaks on veekogude äärsed põõsastikud, luhad ja rannaniidud üliolulised sõraliste toitumisalad.

Kolmandaks, randadel ja kallastel levinud looduslikud niidud, põõsastikud ja metsaribad kaitsevad inimeste eluasemeid tugevate tuulte, üleujutuste ja rüüsiää eest. Ehituskeeluvööndi looduslikuna säilitamisega hoitakse ära see, et inimesed satuksid ekstreemsete loodusolude korral oma vara ja eluga ohtu.

Oluline osa rohekoridore on Eestis juba praegu loomade liikumiseks suletud nii, et tuumikalade vaheline liikumine on katkenud. Näiteks Viimsi poolsaarel ei saa põdrad ja metskitsed liikuda paljude loomapõlvkondade poolt kasutatud toitumisaladele rannikul, samuti on oluliselt takistatud ulukite liikumine poolsaarelt välja ja poolsaarele. See on kaasa toonud olukorra, kus suurulukid satuvad sageli autoteedele ja ekslevad elamute vahel.

Praegune ranna- ja kaldakaitsevööndite laius on kooskõlas rahvusvahelise Läänemere merekeskkonna kaitse komisjoni (HELCOM; sellega on ühinenud ka Eesti) soovitusel, mille kohaselt peavad riigid kaitsma rannikuriba vähemalt 100–300 m laiuselt. Selles ulatuses tuleb väljaspool tiheasulaid vältida tegevusi, mis muudaksid pöördumatult loodust ja maastikku, sealhulgas tuleb vältida ehitustegevust. Lisaks eeltoodule peaksid riigid HELCOM-i kokkuleppe kohaselt rakendama täiendavaid meetmeid 3 km laiuses planeeringuvööndi ulatuses, et vältida maastiku suuremahulisi muutusi (<https://helcom.fi/wp-content/uploads/2019/06/Rec-15-1-R.pdf>). Seega on meil rahvusvaheliselt kokku lepitud Läänemere kaitse nõuete valguses vajalik senist rannavööndi õiguslikku kaitset tugevdada, mitte lahjendada.

Looduslik ranna- ja kaldavöönd kaitseb tormide eest, puhverdab saastet, pakub mitmekesiseid puhkamis- ja sportimisvõimalusi, on asendamatu väärtusega teadus-, õppe- ja seirebaas ning esteetiliste elamuste allikas. See on elupaik paljudele põliste taimeliikidele, lindudele, putukatele ja neljajalgsetele.

Tiina Elvisto, ELKS-i juhatuse liige

ELKS-i osalemine metsanduse arengukava 2030 sisu kujunemisel

Metsanduse arengukava 2030 (MAK 2030) koostamise ettevalmistavate töödega alustati keskkonnaministeeriumis 2017. a lõpus. Kavadati suuremahulist kaasamise protsessi. 2018. a veebruaris käis koos keskkonnaministri metsandusnõukogu, moodustati töörühm edaspidiste tegevuste koordineerimiseks ja telliti alusuuring Eesti metsanduse seisukorra tutvustamiseks.

Avasündmus toimus 13. märtsil 2018 Tallinnas. Osalejaid oli väga palju, sh üllatavalt palju ELKS-i liikmeid. Sündmuseks oli koostatud nägusa kujundusega voldik „Mets on Eesti tulevik“. Avatud oli MAK 2030 koduleht teemakohase teabega. Avalikkus oli ootusärevuses.

Vitipalu. Foto: Raul Savimaa

Samal ajal oli ühiskonnas mitmel põhjusel juba toimunud ja toimumas nn metsasõja lahinguid riikliku metsanduspoliitika, metsandusliku seadusandluse ja raiepoliitika kiireks muutmiseks. Seetõttu oli ja on jätkuvalt kõrge avalik ootus, et MAK 2030 koostamise tulemusel on võimalik muuta riigi metsanduspoliitikat, sh raiepoliitikat ja seadusandlust inimsõbralikumaks, ökoloogilisemaks, keskkonnasõbralikumaks, jätkusuutlikumaks ja teaduslikumaks. Selle kõige saavutamise nimel pingutatakse ja tehakse jätkuvalt koostööd!

Keskkonnaministeerium on korduvalt edasi lükanud MAK 2030 valmimise tähtaega. Praegu on ootus ja pingutatakse selleks, et MAK 2030 lõplik versioon esitada riigikogule vastuvõtmiseks detsembris 2022.

ELKS-i liikmed on MAK 2030 koostamise protsessis pidevalt aktiivselt osalenud erinevatel tasanditel ja töörühmades. Seda tegevust jätkatakse erialase teadlikkuse, vastutustunde ja südametunnistuse põhjal. Ühe näitena saab esile tuua seltsi esindatuse MAK 2030 juhtkogu töös. Keskkonnaministri 01.03.2019 käskkirjaga nr 1-2/19/173 ja 17.06.2019 käskkirjaga nr 1-2/19/452 moodustati paljude huvigruppide esindajatest juhtkogu, kuhu kutsuti ka ELKS-i esindaja. Seltsi juhatause otsusel hakkas MAK 2030 juhtkogus seltsi esindama Arvo Veskimets ja tema tagasiastumisel alates märtsist 2020 metsakasvatuse inseneri haridusega Leo Filippov, seltsi liige Saaremaa osakonnas. Paraku lõpetas keskkonnaminister selle juhtkogu koosseisu tegevuse ennetähtaegselt 07.12.2020 põhjendusega, et põhimõttelised vastuolud juhtkogus osalevate loodushoidu ja majandushuvisid esindavate huvigruppide vahel ei võimalda jõuda jätkusuutlikku metsandust edasiviivate arusaamadeni ja vajalike tasakaalustavate kokkulepeteni. Mõne aja möödudes moodustas uus tööle asunud keskkonnaminister 23.03.2021 uue väiksearvulise MAK 2030 juhtkogu koosseisu. Selles olid ülekaalus teadlased kolmest Eesti ülikoolist. Erinevate metsanduslike ja loodushoidlike huvigruppide esindajaid juhtkogu töösse enam ei kaasatud.

Sellest hoolimata jätkasid keskkonnateadlikud ja loodushoidlikud vabatahtlikud ühendused, sh ELKS, tegevusi MAK 2030-le ökoloogilise sisu ja jätkusuutlike eesmärkide sõnastamiseks. Tehti

arvukalt täiendus- ja parandusettepanekuid MAK 2030 avalikustatud dokumentidesse. Nii laekus 10. juuniks 2021 viimase avalikustatud MAK 2030 tekstiversiooni muutmiseks kokku ligi 400 täiendus- ja parandusettepanekut, sh ka suur hulk ettepanekuid ELKS-i metsatoimkonnalt. Tunnustavalt saab esile tuua, et paljusid ELKS-i nimel tehtud ettepanekuid on MAK 2030 uues versioonis arvesse võetud. Töö jätkub Eesti metsadele ja metsamaastikele parema tuleviku loomiseks! See on oluline, et Eesti elanikel oleks oma kodukohas ja kogu riigis liigirikas, maastikuliselt mitmekesine, tervistav ja rõõmu valmistav elamisväärne elukeskkond.

ELKS-is tegutseb metsatoimkond, mille moodustamine sai kinnituse seltsi juhatuse 29.11.2019 otsusega. Toimkonnas on praegu seitse aktiivset metsandusliku haridusega liiget. Metsatoimkond tagab metsandusliku kompetentsi seltsi avalike seisukohtade kujundamisel ja koostöövalmiduse metsanduse valdkonna teemades.

Leo Filippov, ELKS-i metsatoimkonna juht

Keskkonnavaldkonna arengukava 2030 koostamine

Eelmise aastal alustati Keskkonnavaldkonna arengukava KEVAD 2030 koostamist, mille eesmärgiks on keskkonnavaldkonnas kokku leppida areng, muutused ja reformid, mis on vaja lähiaastatel ellu viia, ning ootused teistele tulemusvaldkondadele, samuti toetada Eesti ja EL-i pikaajaliste strateegiliste sihtide ja ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamist. Vabariigi valitsuse 5. septembri 2019 otsuse kohaselt koostatakse tulemusvaldkonnas „Keskkond“ kaks valdkondlikku arengukava: KEVAD ja metsanduse arengukava MAK. Keskkonnaministri 16. juuni 2021 käskkirjaga moodustati nõuandva õigusega kogu – KEVAD-e juhtkomisjon –, kes toetab arengukava koostamist, ja elluviimist. Juhtkomisjoni esimeheks on keskkonnaministeeriumi kantsler, liikmeteks erinevate ministeeriumite, ülikoolide, Eesti Linnade ja Valdade Liidu, Eesti Keskkonnaühenduste Koja, ELKS-i, Eesti Kaubandus-Tööstuskoja, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsiooni ning Noorte Keskkonnanõukogu esindaja.

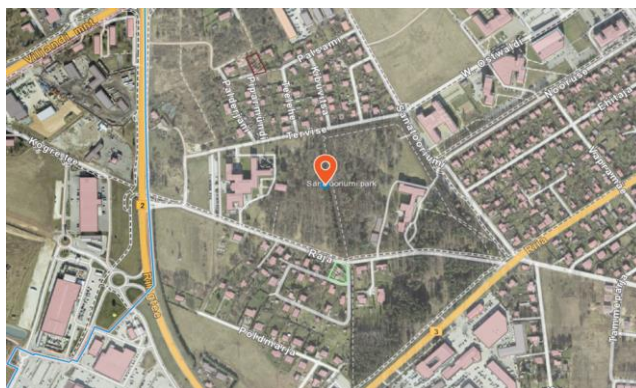
Lisaks on moodustatud 16 valdkondlikku tegevussuunda. Looduse mitmekesisuse kaitse tagamise tegevussuunas esindavad seltsi Leo Filippov ja Vello Keppart. Oleme esitanud oma ettepanekud liikmete lisamiseks ka maapõueressursside kestliku uurimise, kasutamise ja kaitse korraldamise tööühma ning keskkonnateadlikkuse ja keskkonnahariduse kujundamise tööühma, aga veel ei ole kinnitust saanud. Seni on kaardistatud hetkeolukord, toimunud kolm juhtkomisjoni nõupidamist ja visiooniseminar. Juhtkomisjoni nõupidamistel arutati töökorda ja anti põhimõtteline kinnitus hetkeolukorra dokumendile, mida küll jätkuvalt täiendatakse. Visiooniseminaril 3. veebruaril 2022 kujundati töögruppides arvamus, milline võiks olla visioon aastaks 2030 ja üldeesmärgid. Kõlama jäi, et hoitud ja mitmekesine looduskeskkond tagab kvaliteetse elukeskkonna ja inimeste heaolu. Loodus on põimitud igasse elukeskkonda ja otsused peavad sellest lähtuma (aukohal loodus, kliima, elurikkus). Keskkonnateadlikkus, säästlikkus ja keskkonnaeesmärgid peaksid olema lõimitud igasse poliitikavaldkonda. Samas tõlgendab iga huvigrupp looduse ja majanduse tasakaalu erinevalt.

Keskkonnaministeerium teeb arvamuste põhjal koondvaate ja edastab selle juhtkomisjonile lähiajal. Keskkonnavaldkonna arengukava 2030 valmimine on planeeritud 2023. aasta kevadele.

Raul Savimaa, ELKS-i esindaja KEVAD-e juhtkomisjonis

Kodukant: Kallaste talu ja Sanatooriumi park Tartus

26. jaanuaril korraldasid ELKS-i Tartu osakonna liikmed kootöös Soome Eesti Seltsiga mälestusürituse Oskar Kallase 76. surma-aastapäeval. Pikemate sõnavõttudega esinesid Soome-Eesti Instituudi juhataja Hannele Valkeeniemi ning Tartu Ülikooli humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna ajaloo ja arheoloogia instituudi uusima aja professor Eero Medijainen, ettelugemiseks oli tervituse saatnud PhD Loone Ots, folklorist, kirjanik ja õppejõud. Mälestusüritus toimus Oskar ja Aino Kallase kunagise kodumaja juures Sanatooriumi pargis, mis on juba aastaid hävitamise ohus, kuna maja ümbritsevasse parki on linn planeerinud elamuehituse. Eesti looduse ja kultuuri kaitsjad koos Soome kultuuriseltsidega ei nõustu sellega ja tegutsevad jätkuvalt väärtuste hoidmiseks, säilitamiseks ja avaliku kasutuse taaskohendamiseks.

Sanatooriumi park.

<https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/maainfo>

Irja Alakivi sõnas mälestusüritusel: *“See maja on monument Oskar Kallasele ja see on monument tema soomlannast abikaasale Aino Kallasele. See maja on Soome arhitekti Valter Thomé looming. See maja on arhitektuuriväärtus, kuid kaitseta. See ala on miljööväärtuslik, kuid miljööväärtuslikku ala ei ole moodustatud. Seda maja ei kaitsta ka miljööväärtusliku üksikobjektina. See pargiala on kõrge loodusväärtusega, mis vajab riiklikku kaitsmist looduskaitsealuse alusel, sest linn on kaitsmise ettepanekuid ignoreerinud. Oskar Kallas tegi suure osa oma elutööst Tartus. Tema pärandist ja elutöö tulemustest ning nende edasiarendustest suur osa asub just Tartus (ERM, Eesti Kirjandusmuuseum). Me peame ka maja kui monumenti meeles pidama. Kas ei tuleks sellele majale leida ja saavutada jälle avalik kasutus – mäluasutus, uurimiskeskus, diplomaatiamuuseum ... Tänapäevase mälestusürituse algatas Eesti Looduskaitse Selts, kellel täitub tänavu 56 aastat asutamisest. Seltsi tegevus ajalooliselt ja igapäevases praktikas tähendab praegugi kultuuri ja looduse käsitlemist tervikuna, nii üldinimlikus kui ohustatud väikerahva võtmes.”*

Dr Loone Ots rõhutas oma saadetud tervituses, et Eesti suurkuju, maailma esimene folkloristikadoktor, esimese eestikeelse tütarlastegümnaasiumi esimene direktor dr Oskar Kallas pidas oluliseks kujundada kodutalust hoolikalt läbimõeldud plaaniga väärispude ja -põõsastega aed, mis lähtus aianduse tolleaegsest viimasest sõnast. Loone Ots kutsus üles jätma alles Oskar ja Aino Kallase suurepärase algatuse ning veelgi enam, jätkama nende tööd – parandada talueluhoone katuse, mille leke on juba kukutanud alla suure saali lae, ning anda uus elu majale, millesarnast teist uusklassitsistlikku Eesti taluhäärberit ei ole. Samuti on oluline mitte vaadata maja pargist lahus, vaid saagu mõlemad kõrgema kaitse alla, nii loodus- kui ka ehitismälestistena.

Hoone ajaloo: peale Londonisse saadikuks määramist müüs Oskar Kallas 1923. aastal kodumaja Tartu linnale ja see võeti linna heaks kasutusse lasteasutusena, mille nimeks sai „Lastela“. Aastatel 1923–1932 oli hoone linna lastekodu „Lastela“ kasutuses. Teise maailmasõja päevil paiknes hoones Saksa sõjaväe staap. Praeguseni säilinud pargiala koos kahe seal asuva arhitektuuri-, teadus- ja kultuurilooliselt olulise hoonega on *„unikaalsed ja heaks näiteks Eesti juugendlikust pargikujundusest, eriti hästi on säilinud just Kallaste villa uusklassitsistlik pargiala, mis vähemalt*

Tartu kontekstis on ainulaadne. /.../ Villakompleksid, eriti Kallaste kompleks, on Eestis 20. sajandi alguse villa suburbana harvaesinevateks näideteks. /.../ Vastavalt „Rohevõrgustiku planeerimisjuhendile on Sanatooriumi park praeguses mahus Tartu rohestruktuuri tugiala, millele ei ole piirkondlikku alternatiivi.” Allikas: Tartu Sanatooriumi pargi seisundi ja looduskaitsete väärtuste eksperthinnang, AB Artes Terrae OÜ, Tartu 2021, PhD Sulev Nurme ja PhD Jüri Järvis. <https://adr.envir.ee/et/document.html?id=c1bcb17a-8681-4c8e-9caf-d743a47e899c>.

Fotod Kallaste talust raamatutes:

- Karin Hallas-Murula, 2003. Raamatus: Karin Hallas-Murula, Soome ja Eesti: Sajand arhitektuurisuhteid, lk 68. Eesti Arhitektuurimuuseumi väljaanne, Tallinn, 2005.
- Kallaste 1973. a mais. Foto: Kai Laitinen, raamatus „Aino Kallas. Uurimus Aino Kallase loomingu peateemadest ja taustast“, tõlge eesti keelde Sirje Kiin, Sinisukk 1997.

Täiendavad allikad Kallaste talu ja Sanatooriumi pargi kohta:

- Looduskaitseaduse <https://www.riigiteataja.ee/akt/116062021003?leiaKehtiv> alusel kaitseala moodustamiseks esitatud piiriettepanek: [https://info.raad.tartu.ee/dhs.nsf/web/viited/gpunid/G8B78FFB4E014C9F9C22587A500359B87/\\$FILE/21056MT2%20Tartu%20Sanatooriumi%20park_1_piiriettepanek.pdf](https://info.raad.tartu.ee/dhs.nsf/web/viited/gpunid/G8B78FFB4E014C9F9C22587A500359B87/$FILE/21056MT2%20Tartu%20Sanatooriumi%20park_1_piiriettepanek.pdf)
- Aino ja Oskar Kallase maja (Raja 31a) ümbritsevat parki hävitav planeering: <https://info.raad.tartu.ee/dhs.nsf/web/viited/DP-04-011>
- „Jüri Valge: valikuküsimus”, Tartu Postimees, 2.02.2022, <https://tartu.postimees.ee/7443908/juri-valge-valikukusimus>
- <https://ainokallasseura.wordpress.com/>
- <https://ainokallasseura.wordpress.com/2018/11/13/pelastusoperaatio-kallaste/>

Irja Alakivi, ELKS-i Tartu osakond

Tulekul: Kevadkonverents 15. märtsil

2022. aasta kevadkonverents toimub Tallinnas, teemaks Eesti ranna- ja kaldaalade looduse ja elurikkuse kaitse. Käsitlevateks valdkondadeks on rannikute geoloogia, rannaniidud, rannikumetsad, ranna- ja kaldaalad kui rohevõrgustiku lülid, rannikute linnustik, siseveekogude kaldaribade ökoloogia ning rannikul elavate kogukondade arusaam ehituskeelu vööndist. Esinejate seas on H. Tõnisson, E. Roosalu, H. Mäemets, L. Klein, L. Filippov jt.

Seadusemuudatuse eelnõu, mis lubas rannaalade ehituskeeluvööndi kitsenemist 100 ja 200 meetrilt 20 meetrini, lükkas riigikogu akadeemiliste ringkondade, üksikisikute ja mittetulundusühingute (Eesti Keskkonnaühenduste Koda, Eestimaa Looduse Fond, Eesti Looduseuurijate Selts, ELKS, Pärandkoosluste Kaitse Ühing) surve 26. jaanuaril 2022 tagasi. Ehituskeeluvööndit sooviti arendajate poolt kitsendada ka kümme aastat tagasi. Eesti ja teiste riikide kogemus näitab, et tänapäeval on surve ehitada veekogude äärde tugev ja seaduste muutmise sooviga tullakse jälle ja jälle jõuliselt välja. Seepärast on oluline tunda ranna- ja kaldaalade loodusväärtusi ning jagada seda teadmist ja vahetut looduskogemust Eestimaa inimestega.

Tiina Elvisto, ELKS-i juhatuse liige

Osakondade tegemised 2021

A. Kitzbergi nimeline osakond

2021. aasta oli meil eriline selle kiusava viiruse tõttu. Meie tööplaani kohaselt toimusid aasta algul loodusõhtud, mille korraldas Lilli looduskeskus. Meile esinesid Uudo Timm, Valdur Mikita, Urmas Tartes, Hendrik Relve, Ain Raal, Vahur Sepp jt. Osalejatele olid üritused tasuta, finantseeris Mulgi vald.

Meie tegevused looduses algasid Kamara pargi korrastamisega. Osalejaid oli neli–viis mitmel päeval. Organiseeris Eve Raska.

A. Kitzbergi nimelise osakonna väljasõit Pakri saarele.
Foto: Rein Mägi

8. mail toimusid Õisus Siversite kalmistu korrastustööd. Osalejaid oli üle kümne. Kalmistu rajati 1781. aasta paiku. Kalmistu asub riigimetsas 0,82 ha-l. See on harvaesineva kaheksanurkse põhiplaani ja on ümbritsetud graniitrahnudest kivimüüri. Tänapäeval on kalmistu rüüstatud. Seda korrastasid 2010. aastal RMK töötajad, kuid see on taas puid ja võsa täis kasvanud. Puhastasime sinna suunduva tee ja ringmüüri võsast. Kalmistule on maetud Alexander von Schrenck, kes alustas Tartu Ülikoolis geoloogia õpetamist. Päeva lõpetasime ringkäiguga Õisu mõisas. See on oluline kultuuriobjekt kogu Eestile.

Osalesime ELKS-i kokkutulekul paarikümne loodushuvilisega.

Selle aasta välisreis toimus 5.–11. augustil. Sõitsime Lõuna-Rootsi rahvusparkidesse. Külastasime ka Ölandi saart. See oli tõeline loodusretk. Osales 40 huvilist.

Korrastustöödel Õisus Siversite kalmistul. Foto: Rein Mägi

5. septembril korraldasime retke Pakri saartele, et tutvuda Eesti äärealaga ja selle loodusega. Saarel juhendas meid Martin Suuroja. Saime saarte ajaloo ülevaate ning nautisime sealset rannikualade loodust. Palju oli näha militaartegevuse negatiivseid jälgi. Käisime Pakri suursaarel ja väikesaarel. Jalgsimatka pikkus oli üle 20 kilomeetri.

Septembris külastas meid Alutaguse osakond. Tutvustasin neile Lõuna-Mulgimaad. Külastasime kolme koobast, Kärstna mõisa ja Anrepi lõvi.

Oktoobri algul jätkasime traditsiooni Pärnu osakonnaga. Sel aastal oli meie kord neid võõrustada ja tegime neile ringreisi Lõuna-Mulgimaal. Alustasime Taagepera kalmistult; järgnesid Helme koduloomuseum, Helme ordulossi varemed, koobas ja allikas. Lõunaeine valmistas Kärstna mõis.

Käisime mõisa kalmistul ja suundusime Mustlasse. Seal tutvustati meile Mustla alevit ja muuseumi ning saigi see tore päev otsa.

Rein Mägi, A. Kitzbergi nimelise osakonna esimees

Alutaguse ja Jõhvi osakond

2021. aasta alguse tegevus piirdus eelkõige Alutaguse rahvusparki koostöökogu kokkusaamistega ning Zoomi koosolekutega.

22. mail korraldasime koos keskkonnaametiga looduskultuuri päeva Atsalamas Tagavälja talus, kus lisaks loengutele ja õpitubadele toimus ka õppekäik puisniidule.

Mall Schmidt eestvedamisel toimus mitu retke orhideede vaatluseks. 6. juunil õitses Viivikonna karjääril massiliselt kuldking ja ka hall käpp ning tumepunane neiuvaip; kohati kahkjaspunane sõrmkäpp. 3. ja 9. juulil leiti Kalina rabas kokku 11 liiki orhideesid. Massiliselt kasvas soo-neiuvaip, harilik käoraamat, kuradi-sõrmkäpp, vööthuul-sõrmkäpp, kohati tumepunane neiuvaip. Näha võis suurt käopõlle, kahelehist käokeelt, kahkjaspunast sõrmkäppa, halli käppa; haruldasem leid Ida-Virus oli kärbesõis. 11. juulil käidi Kurtnas Liivjärve ümbruses lehitut pisikäppa otsimas, kuid seda liiki tänavu ei leitud. Õitsetsid aga roomav öövilge ning tumepunane ja laialehine neiuvaip.

29. juunil toimus koostöös Viru Instituudiga Jõhvis ajaloopäev „August von Kotzebue 260“.

30. juulil korraldasime õppereisi „Piirist piirini“, kus tutvusime loodus- ja kultuuriobjektidega Peipsi põhjarannikult kuni Piusa jõe Härma müürideni. Giidideks olid Anne Nurgamaa ja Helen Külvik, kes tutvustasid sealseid kultuuri- ja loodusobjekte, kohalikku kultuurilugu ja ka keskkonnaprobleeme.

Reisieltskond Paistu paisjärve imetlemas.
Foto: Erika Kruup

31. juulist 1. augustini võtsime osa ELKS-i vabariiklikust kokkutulekust.

14. augustil toimus õppereis Lahemaale. Seekordseks giidiks oli Tiina Gaškov. Esimene pikem peatus tehti Pada jõe vasakul kaldal asuvas Samma hiies. Edasi siirduti Toolsesse, kus tutvuti ordulinnuse varemetega ja vaadeldi merekalda roostikku ning merelinde. Karepal külastati kunstnik Richard Sagritsa majamuuseumi, mille õue on aegade vältel kerkinud erinevate Eesti kunstnike valmistatud lõbusaid skulptuure; huvitav oli ka kiviktaimla maja taga. Vihulas tutvuti mõisa ja mõisapargiga. Sealt suunduti Pärisea poolsaarele. Viinistul külastati kunstinäitust ja võeti osa Eesti looduse päevast.

Eesti eripärase looduse tundmaõppimiseks korraldasime 11. septembril õppesõidu Mulgimaale, kus tutvusime sealsete loodusväärtuste ja pärandkultuuriga. Giidideks olid seekord ELKS-i Kitzbergi osakonna liikmed Rein Mägi ja Toivo Univer. Külastasime Lopa koobast (Eesti pikim) ja Lüütre jõe Vaida paljandit, milledest polnud enamik reisiseltskonnast kuulnudki. Seejärel tutvusime Karksi-Nuia vaatamisväärsustega ning vallutasime Karksi-Nuia linnamäe. Polli õunaaias õpetas Toivo Univer meile noore õunapuu võra kujundamistki. Külastasime ka Helme lossimäge, koopaid ja ohvriallikaid. Seejärel siirdusime Kärstna mõisa, kus tutvusime mõisapargiga, külastasime Reinhold von Anrepile Kabelimäele püstitatud pronksist Uinuvat lõvi ja Vabadussõja mälestussammast.

*Matkame Karksi-Nuia linnuse juurde.
Foto: Erika Kruup*

Head suhted on meil mitmete teiste seltsi osakondadega. 28. juunil viisime läbi ELKS-i Tartu osakonna loodusretke Aidu karjääri ja põhjarannikule, 25. juulil õppereisi Eesti Kirjandusmuuseumi grupile Alutaguse rahvusparkis ja 14. oktoobril Pandivere osakonna õppesõidu Vasknarva.

23. oktoobril korraldasime põllislooduse päevale pühendatud õppereisi Uljaste ümbrusesse. Retke juhendas ELKS-i Sonda osakonna esimees Raul Ivanov, kes tutvustas nii loodust, ümbruskonna ajalugu, kultuurilugu kui ka keskkonnaprobleeme. Esmalt vallutasime Uljaste oosil Virumaa kõrgeima loodusliku tipu, mille kõrguseks on 95 m. Seejärel külastasime Liivoja talu, kuhu on püstitatud Sonda kandi kodu-uurija, keelemehe, luuletaja ja Sonda koolijuhhi Meinhard Laksi mälestuskivi. Edasi matkasime mööda Uljaste järve kallast, külastasime Uljaste linnamäge ja Virumaa südames asuvat ürglooduse nimekirja kantud Sirtsu rändrahnu. Seejärel suundusime Maidla mõisa ning edasi Kiviõli tuhamäele. Lõpuks tutvusime Sonda vaatamisväärsustega. Retke lõpus võtsime osa Sondas toimunud loodusõhtust, kus Udo Timm tutvustas ümbruskonna kaitsealuseid liike ja rääkis keskkonnaprobleemidest.

*Reisiseltskond Sirtsu rändrahnu juures.
Foto: Erika Kruup*

7.–9. oktoobril korraldasime koos keskkonna- ameti ja muinsuskaitseametiga Alutaguse rahvus- pargi pärandipäevi. 8. oktoobril toimus lisaku looduskeskuses „Vadja kultuuri päev“, kus vadja kultuuri, ajalugu ja arheoloogiat tutvustasid Eesti Maaülikooli emeriitdotsent ja keeleteadlane Enn Ernits, ajaloolane ja soome-ugri hõimuliikumise edendaja Jaak Prozes ning Vallo Reimaa. Vadja lugusid mängis ansambel Maaväci (tõlkes „maarahvas“), mille eestvedaja Katja Kuznetsova on veendunud, et vadjakeelse muusika kaudu elab jätkuvalt ka vadja kultuur! Päev lõppes ringkäiguga Jõuga kääbastele, mis on suurim

säilinud vadja kalmistu nii siin- kui sealpool Narva jõge. 9. oktoobril oli arheoloogiapäev koos väljasõiduga Vasknarva ja 10. oktoobril õigeusu päev Kuremäel.

Meie noorsugu võõrdub loodusest järjest enam ning see, mida ei tunta, on võõras ja hirmuäratav. Seetõttu viisime erinevates koolides läbi loodusõhtuid, kus tutvustasime õpilastele meie metsade metsloomi ja nende kombeid. Saadi vastused ka küsimustele, kuidas on kliimamuutus mõjutanud meie metsaasukate arvukust ja liigilist mitmekesisust ning kuidas tuleb käituda, kui kohatakse metsloomi.

Lektoriks oli tuntud metsamees Vahur Sepp. Vaadata-katsuda sai ka erinevate metsloomade nahku ja kuulata peibutusjahil kasutatavaid metsloomade hääliitsuste imiteerimist. 7. septembril oli kaks sellist loengut Kohtla-Nõmme koolis ja üks lisaku Gümnaasiumis, 23. septembril kaks loengut Jõhvi Põhikoolis ning 28. septembril loengud Avinurme Gümnaasiumis ja Kohtla-Järve Täiskasvanute Gümnaasiumis.

Loodusfotograaf Erika Kruubil olid ajutised fotonäitused Toila pritsikuuris, Oru promenaadil, Kohtla-Nõmme rahvamajas ja Saka rahvamajas, lisaks püsinäitus lisaku Kihelkonna Muuseumi õuealal.

Võtsime osa lisaku mälumängusarjast, kus ELKS-i Alutaguse osakonnal õnnestus ühel korral saavutada etapivõit ja ühel korral kolmas koht. Üldkokkuvõttes jäime 2021. aastal kuuendale kohale.

Esitasime koos Jõgeva osakonnaga keskkonnaministeeriumile avalduse Pootsiku korbakuuse kaitse alla võtmiseks. Eestis ainulaadseid korbakuuske ja kuuse käabusvormi tutvustasime ka meedias.

Korraldasime allkirjade kogumist (koos ELF-iga) Alutaguse Rahvuspargi laiendamise teemal.

Tihe on olnud koostöö lisaku Loodusmaja, Viru Instituudi ja ELF-iga. Esindasime seltsi Alutaguse valla keskkonnakomisjonis. Koos Viru Instituudiga korraldasime ülevirumaalise õpilaste uurimuslike ja loovtööde konkursi.

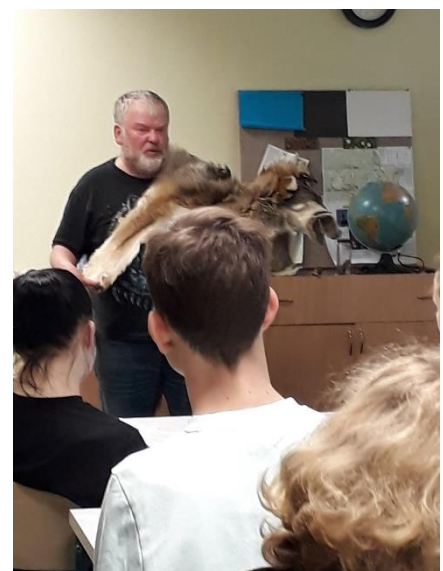
Kuna Jõhvi osakonnal praegu esimeest pole, toimusid neil 2021. aastal kõik üritused koos Alutaguse osakonnaga.

Anne Nurgamaa, Alutaguse osakonna esimees

Õppepäevast osavõtjad Vasknarva linnuses.

Foto: Erika Kruup

Loodusõhtu Kohtla-Järve Täiskasvanute Gümnaasiumis.

Antsla osakond

Septembrikuus osalesime maailmakoristuspäeval. Eestist alguse saanud maailmakoristuspäev on ajaloo suurim üleilmne kodanikualgatus. Aktsiooni jooksul korrastavad pea 180 riigi inimesed oma kodurannad, -metsad ja -teed prügist. 2019. aastast saadik on Eestis koristuse käigus pööratud tähelepanu eelkõige väikeprügile, sealhulgas pisiplastile ja suitsukonidele. Ühtlasi on Eesti koristuse südameasi noorema põlvkonna kaasamine ja üleüldine teadlikkuse suurendamine. Antsla Gümnaasiumi 4.a ja 4.b klassi õpilased käisid kahe tunni ajal õues, et anda oma panus. Vaata <https://looduskoda.blogspot.com/2021/09/maailmakoristuspaeval-osalemise-210921.html>.

Koristuspäeva saak.

Foto: Ülle Anier

Loodusõhtu Antsla Gümnaasiumis. Foto: Ülle Anier

Septembrikuus toimus looduskoja raames Antsla gümnaasiumis neljandatele, kuuendatele ja seitsmendatele klassidele loodushommik Vahur Sepaga. Üritust rahastas Eesti Looduskaitse Selts Keskkonnainvesteeringute projektist. Rohkem infot ja pilte vaata:

<https://looduskoda.blogspot.com/2021/09/loodushommik-vahur-sepaga-200921.html>.

Antsla Gümnaasiumi õpilased osalesid ka viie kooli projektis „Sõber taim“ – vaata <https://www.youtube.com/watch?v=wsF815qKuUQ>.

Koolil on ka oma metsloomade kaamera. Kaamera ette jäänud loomade tegemistest on kokku pandud vahvad videod, mida näed siit https://www.youtube.com/watch?v=Bsbxu_ZqDEk ja siit <https://www.youtube.com/watch?v=wwScbKVpOqQ>.

Ülle Anier, Antsla osakonna esimees

Elva osakond

Elva osakonnal on juba mitmel aastal olnud tööplaanis linna parkmetsade sanitaarse seisundi parandamine (lindude pesakastide ülespanek, kuuse-kooreüraski tõrje). 2021. aastal paigutati mai algul üraskirüüste kolletes 30 pilupüünisesse uued kuuse-kooreüraski feromoonid Typosan P306 ja puhastati püüniseid regulaarselt nelja seltsi liikme poolt. Rahastas Elva Vallavalitsus. Parkmetsas RMK Käo KAH-ala majandamiseks tegi osakond erialased ettepanekud, mis üldjoontes ka vastu võeti.

Maikuu viidi läbi metsakaitse infopäev Porkunis. Osalesid ümbruskonna erametsaomanikud ja kohalikud elanikud. Esines ka keskkonnaagentuuri peaspetsialist Heino Õunap. Porkuni järve kalda

vööndis kasvavate kuuskede säilitamiseks pandi 15 kuuse-kooreüraski püünisesse uued feromoonid. Rahastas Tapa Vallavalitsus. Huvi tundsid ka kümnekond Porkuni kooli õpilast.

Maido Urbas, Elva osakonna esimees

J. Liivi nimeline Alatskivi osakond

Suurem energia kulus Alatskivi Looduskeskuse töös hoidmisele möödunud suvel.

ELKS-i Juhan Liivi nim Alatskivi osakond korraldas kaks loodusõhtut teemal „Kliimamuutused, elurikkus ja kultuuripärand“. Oleme tänulikud KIK-i toetusele ja oma eriala tundvatele külalisesinejatele, keda tänapäeva linnastumise tuhinas maal enam sageli ei kohta.

20. oktoobril 2021 olid Alatskivi Noortekeskuses külalisteks Hendrikson & Ko keskkonnakorralduse spetsialistid. Arvestades koroonapiiranguid, said üritusel osaleda J. Liivi nim Alatskivi Kooli õpilased. Külaliste programm pakkus mitmekesist teavet nii sõnas, pildis kui ka illustratiivsetes joonistes-tabelites looduse erinevate osade toimimise ning suhestumise kohta. Arutleti, kuidas on omavahel seotud kliima, loodus ja organismid ning kui suure või väikese osaga saaks igaüks oma keskkonnajälge vähendada. Kuidas märgata ja mõjutada oma kodukohas muutusi? Huvitav oli kuulda, milliseid probleeme kogevad keskkonnaspetsialistid oma töös, ning saada nõuandeid, kuidas teha kaalutletumaid otsuseid. Kuuldu kokkuvõtteks tõdeti, et noored soovivad aktiivsemalt osaleda eeskätt kohalikes keskkonnaga seotud ettevõtmistes, anda oma panus mõistlikku tarbimisse.

22. oktoobril 2021 oli Alatskivi osakonna külaliseks Rahvusrhiivi Tartu kasutusosakonna juhataja. Üritust oli reklaamitud ka Peipsiääre valla infokanalite kaudu ja huvilisi kogunes paarkümmend. Ettekandja rääkis loodusest, pärandist ja mälust, võttes vaatluse alla Alatskivi kandi ajaloolised kohanimed. Arhiivimaterjalide ja fotode vahendusel käisid kuulajad unustatud paikades ja kadunud maastikel. Mõtiskleti selle üle, kuidas kohanimed tekivad, muutuvad ja kaovad. Ajalooliste kaartide ja dokumentide alusel tõdesime, et sajandite vältel on metsade asemele tekkinud põllud ja põldude asemele metsad, elu ja elurikkus on olnud pidevas vaheldumises. Kuulajates tärkas kogukonnatunne ja tekkis idee, et teemaõhtuid võiks olla igas kalendrikuus – loodus, ajalugu, kultuur jne.

15. mail 2021 kogunes kümnekond koduloo- ja loodushuvilist Alatskivi Looduskeskusesse, et tutvuda endises mõisaaidas pakutavate salumetsa, vee-elustikku, kivimeid ja ait-kuivati tööd tutvustavate programmidega. Looduskeskuse programmidele pakkus tuge Alatskivi lähiümbruse loodus. Osalejad läbisid Tartu Riikliku Ülikooli looduskaitsepäeval 1975. aastal avatud looduse õpperaja (4,5 km). Loodusest, koduloost, ajaloost, muinasloost pajatasid lugusid ja jagasid selgitusi Alatskivi osakonna liikmed. Päeva lõppedes tundsid kõik rahulolu oma kodurajal kogetust ja arutelu viis mõttele, et oma kodukohta tutvustavat programmi võiks pakkuda kohalikule koolile.

Ene Zirk, J. Liivi nimelise Alatskivi osakonna esimees

Jõgeva osakond

Koostöö Ülle Kuldkepi ja Leo Filippoviga metsandusvaldkonnas on olnud edukas. Kaks korda toimusid esinemised „Pesitsusraadios“ (35. ja 50. saade) ja Soomaal metsaseminaril „Hoolega hoitud mets“. Vaata lähemalt: [#hoolegahoitudmets](#) ja <https://savetheforest.ee/pesitsusraadio/>.

Maikuus lahkus meie hulgast Eesti Looduskaitse Seltsi liige Kaupo Ilmet. Märtsis 90-aastaseks saanud metsamees Kaupo Ilmet oli Jõgeva Metsamajanduse Tehnikumi (tänapäeval Luua Metsanduskool) direktor, Elistvere loomapargi asutaja ja Eesti Metsaseltsi omaaegne eestvedaja. 1989. aastal äratati Jõgevamaa metsaseltsi eestvõttel ning kultuuri-, loodus- ja muinasloohuviliste osalusel uuele elule Kassnurme linnamäe ümbrus ja hiis. Kaupo Ilmet on välja andnud ka metsandust käsitlevaid raamatuid, näiteks „Jõgevamaa metsad 1918–2018“. Rohkem infot: <https://www.luuu.ee/meist/uudised/uudis/2021/03/29/palju-onne-kaupo-ilmet-90> ja <https://loodus.ohtuleht.ee/1036296/in-memoriam-kaupo-ilmet-29-03-193121-05-2021>.

Vello Keppart, Jõgeva osakonna esimees

Maardu osakond

Esimese mai talgupäeval kutsusime kogukonda osalema „Teeme ära!“ talgutel, märkama prügi, tegema sellest pilti, märkima tuvastatud koha ka veebis (<https://www.anna-teada.ee/>) ning tuvastatud kohtade põhjal koristama lisaks oma õuele ka Muuga avalikke alasid teede ja kraavide ääres, metsa all ja tiikide juures. Korraldasime koristuse Muuga rohealadel, sealhulgas koristasime Altmetsa tee äärseid rohealasid, Tiigi tn 2 roheala ning Riigimaa 15 ala. Jagasime vajalikud kohad talguliste vahel ära nii, et saime täita 2+2-reeglit. Maardu Linnavalitsus korraldas transpordi täidetud prahikottide äravendamiseks. Peale tavapärasele olme- ja ehitusprügile oli teeäärsetele metsastele haljasaladele toodud rohu- ja oksaprahti mittelagunevates prügikottides ja need sinna ka nii jäetud – see tekitas enim imestust. Lisaks Maardu rahvale kohtasime Riigimaa 15 rohealal ka vabatahtlikke koristajaid Viimsi vallast Laiaküllast.

Esimese mai talgupäeval kogutud prügi. Foto: Raul Savimaa

15. mail osalesime Maardu Linnavalitsuse korraldatud traditsioonilisel puude istutamise talgutel. Pihlakad, mägimännid ja nulud istutati Maardu põhikooli staadioni kõrvale, Ringi tänava koerte jalutusplatsi juurde, Kõõba parki ja mujale. Kokku istutati 36 paari meetri kõrgust puud.

Seltsi kongressil valiti seltsi auliikmeks ELKS-i Maardu osakonna looja ja pikaajaline esimees Hans Vinkman. Hans Vinkmani kohta on võimalik pikemalt lugeda raamatust „Kes Sa oled, Hans Vinkman?": https://www.ester.ee/record=b2192992*est.

Vaatlejad loodusvaatluste maratonil Maardus Riigimaa 15 maaüksusel. Foto: Raul Savimaa

12.–13. juunil viisime üle-eestilise loodusvaatluste maratoni raames läbi avalikud tegevused vaatlusaladel Maardus Riigimaa 15, Paevälja 2 ja Tiigi 2 maa-alal. Retkejuhid olid Keijo Sarv, Olev Abner ja Andres Tõnisson. Koos nende ja innukate vaatlejatega registreeriti üle 220 liigi, sealhulgas neli II ja III kaitsekategooria kaitsealust liiki.

Juunikuus osalesime kogukonnapäeval Muugal, kus arutlesime elukeskkonna ja kogukonna soovide üle.

Augustis käis ELKS-i juhatuse liige Tiina Elvisto Riigimaa 15 ja Paevälja 2 klindialusel alal (ehk Kopranõmmel) taimi vaatlemas. Tuvastasime aasnelgi (II kategooria kaitsealune taim) mitmes erinevas asukohas, samuti vööthuul-sõrmkäpa (III kategooria kaitsealune taim), aaskarukella (III kategooria kaitsealune taim) ja veel õitses ka roosa merikann (III kategooria kaitsealune taim). Sile tondipea (II kategooria kaitsealune taim) oli küll õitsemise lõpetanud, aga populatsioon looduses kenasti tuvastatav. Samuti nägime mitmeid teisi huvitavaid taimi, nagu suur kukehari, kassisaba, verev kurereha, kassiristik, liivaruhein, ümaralehine kellukas, äiatar, harilik kuldvits, loodtimut, põldpuju, ängelhein, kanarbik, harilik näär, hobumadar, angerpist, nõmm-liivatee, hõbemaran, käokannus, muulukas, jäneskastik, harilik kuutõverohi, mägiristik, siumari, vaheline põdrajuur, kolmisruse, longus ruse jt. Seega huvitav ja mitmekesine kooslus.

Sile tondipea Maardus. Foto: Raul Savimaa

11. oktoobril korraldasime kaks loeng-seminari Maardu koolides teemal „Elurikkus ja kliimamuutused“. Lektoriks oli zooloog Aleksei Turovski. Loeng-seminarid toimusid Maardu Gümnaasiumis ja Kallavere Keskkoolis. Maardu Gümnaasiumis toimus loeng-seminar peamiselt 10.–12. klassidele, kuid soovi korral said osaleda ka nooremad. Osales ligikaudu 100 õpilast. Kallavere Keskkoolis toimus loeng-seminar 7.–12. klassidele. Selles koolis osales ligikaudu 50 õpilast.

23. oktoobril toimus loodusõhtu „Elurikkus looduses koos putukatega“, kus lektoriks oli ja oma kogusid näitas Eesti Lepidopteroloogide Seltsi liige Allan Selin. Oli põnevat vaatamist: näidati Eesti ja kogu maailma putukaid ning juurde huvitavat filmi koos selgitustega.

Detsembris osalesime Maardu linna jäätmekava aastateks 2022–2027 eelnõu avalikul arutelul ja esitasime ettepanekud tegevuskava täiendamiseks koostöö kohta teiste organisatsioonidega.

Raul Savimaa, Maardu osakonna esimees

Loodusõhtu Kallavere Keskkoolis Aleksei Turovskiga. Foto: Allan Selin

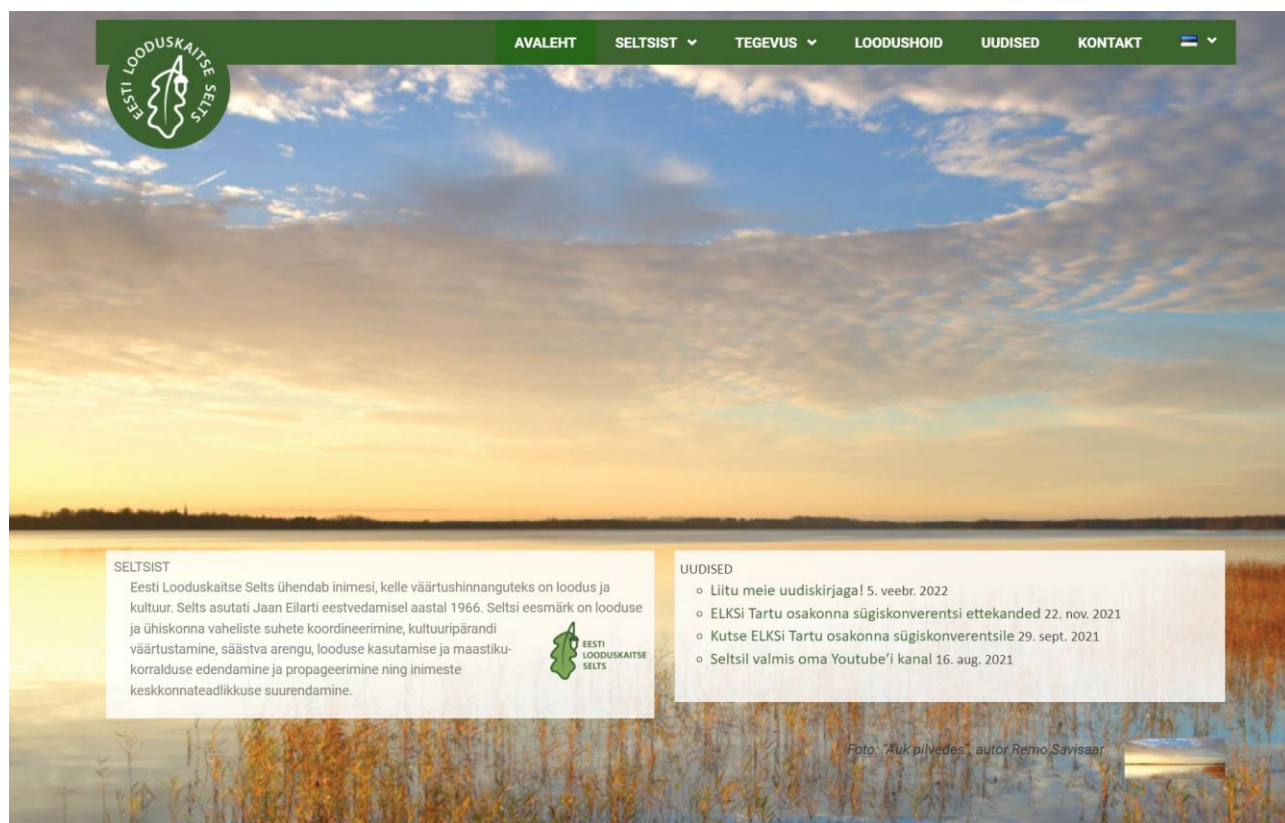
Uued päevakajalised teemad, uudised ja osakondade 2021. aasta tegemiste ülevaate jätku leiad järgmisest infokirjast.

Ootame kaastöid infokirja teie jaoks olulistel teemadel! Samuti ootame tagasisidet, mida soovite infokirjast lugeda. Saada oma arvamus info@elks.ee.

Telli infokiri e-postiga

<https://elks.ee/liitu-meie-infokirjaga/>.

Vaata ka teavet seltsi kohta ja uudiseid meie kodulehelt <https://elks.ee/>.

Samuti külasta meie lehte Facebookis:

<https://www.facebook.com/Eesti-Looduskaitse-Selts-178584468899590>.

Uudiskirja pani kokku ja toimetas Eesti Looduskaitse Seltsi kommunikatsioonitoimkond.

Kommunikatsioonitoimkonna e-post: info@elks.ee.